

wistość polityczną i próbować unikać wpływowi prowokatorów. W moim przekonaniu nie należy obawiać się aktów prowokacyjnych, którymi atakowani jesteśmy z przeróżnych stron. Prowokacja jest najczęściej działaniem świadomie skierowanym przeciwko nam. Aby skutecznie się przed nią bronić i niwelować negatywne jej skutki należy przede wszystkim posiadać umiejętność jej rozpoznawania, w czym z całą pewnością pomoże opisana przeze mnie książka Mirosława Karwata.

Paweł Antkowiak

Poznań

Konflikty współczesnego świata, red. G. Ciechanowski, J. Sielski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006, ss. 184.

Przełom wieków skłania wielu badaczy do refleksji nad palącymi problemami, z którymi zmagają się ludzka cywilizacja. Owocem tych naukowych analiz są rozliczne prace, dotyczące napięć i konfliktów politycznych we współczesnym świecie. Szczególnym zainteresowaniem cieszy się zjawisko międzynarodowego terroryzmu po tragicznych wydarzeniach z 11 września 2001 roku. Podjęto wówczas wiele prób wyjaśnienia zawiłości związanych z wyzwaniem globalnego terroryzmu. Jedną z nich jest praca napisana pod redakcją Grzegorza Ciechanowskiego i Jerzego Sielskiego zatytułowana: *Konflikty współczesnego świata*. Prezentowany materiał stanowi efekt międzynarodowej konferencji naukowej: *Terroryzm i konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI wieku*, zorganizowanej przez Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego.

Tom ten zawiera część materiałów opisujących głównie konflikty zbrojne, do których doszło na przełomie XX i XXI wieku. Wzrost zagrożenia terrorystycznego i na nowo wybuchające konflikty zbrojne na tle narodowościowym, religijnym i etnicznym są poważnym wyzwaniem dla całej społeczności międzynarodowej. Nie dziwi więc fakt, że tematy związane z nowym wyścigiem zbrojeń, czy zaangażowaniem militarnym państw w wielu zapalnych rejonach globu zyskują uznanie wśród badaczy problemów współczesnego świata i zajmują poczesne miejsce w szeroko rozumianych badaniach z zakresu nauk społecznych. Efektem wzmożonego zainteresowania tak definiowanymi problemami społeczno-politycznymi jest między innymi prezentowana tu praca pod redakcją Ciechanowskiego i Sielskiego.

Na omawianą pozycję składają się wstęp autorstwa Grzegorza Ciechanowskiego i Jerzego Sielskiego oraz siedemnaście rozdziałów, stanowiących artykuły różnych autorów i w swej istocie dotyczących różnych problemów, których wspólnym mianownikiem można określić konflikty współczesnego świata. Książka zakończona jest dwustronicowym podsumowaniem w języku angielskim.

Rozdział pierwszy autorstwa Eugeniusza Pączka poświęcony jest zagadnieniu wojny, bezpieczeństwa i pokoju w kontekście refleksji polemologiczno-irenologicznej. Autor w swoim artykule dokonuje analizy trzech zasadniczych pojęć i związków, jakie między nimi występują. Co więcej, odsłania przed czytelnikiem ich wieloznaczność i intrygujące powiązania, które rzucają zupełnie nowe spojrzenie na pokój, nie tylko jako brak wojny, ale i cel samego konfliktu między narodami, czy bezpieczeństwo, które jest w stanie zagwarantować tylko silne, dobrze uzbrojone i zdolne do zwycięstwa w wojnie państwo. To samo, które nieustannie zabiega o stabilny ład międzynarodowy.

Nieprzewidywalność i dynamiczność procesów, jakie zachodzą we współczesnym świecie są przedmiotem rozważań w kolejnym artykule: *Paradoksy upadku Żelaznej Kurtyny*. Autor tego opracowania Maciej Drzonek próbuje wskazać na te wydarzenia ostatniego dziesięciolecia, które jego zdaniem są następstwem przemian politycznych w Europie końca lat 80. XX wieku. Upadek Żelaznej Kurtyny, zmianę struktur układu sił na świecie, początkowe osłabienie pozycji Rosji na arenie międzynarodowej, zjednoczenie Niemiec, rozpad Jugosławii, integrację europejską oraz zjawisko demokratyzacji określa mianem paradoksów. Wskazuje, że wiele z tych procesów nie nastąpiłoby nigdy, gdyby nie upadek systemu komunistycznego. Daje także dowody na to, że wiele z tych zdarzeń leży w sprzeczności ze sobą, a ich realizacja była możliwa tylko i wyłącznie w okresie silnych zawirowań społecznych i politycznych, jakie nastąpiły w pierwszej połowie lat 90. i szybko zostały opanowane. W zakończeniu autor wyraża opinię, iż konsekwencje upadku Żelaznej Kurtyny być może są jak najbardziej naturalne, a jedynie wydają się paradoksalne, ponieważ nie mamy punktu odniesienia – Żelazna Kurtyna upadła przecież pierwszy raz – konstatuje Autor.

Rozdział trzeci omawianej publikacji dotyczy tematu mniejszości muzułmańskiej we Francji i napięć, jakie niesie ze sobą koegzystencja dwóch odmiennych kulturowo społeczeństw (francuskiego i muzułmańskiego), żyjących tuż obok siebie. Aleksandra Tarnowska, autorka artykułu, próbuje odpowiedzieć na szereg pytań dotyczących stanu społeczeństwa muzułmańskiego we Francji i problemów wynikających ze zderzenia się tak odmiennych kultur i tradycji współczesnego świata, coraz częściej określanego mianem globalnej wioski. Wskazuje, że izolacja tak licznej mniejszości jest zjawiskiem niepożądanym, wręcz szkodliwym. Zauważa także, że ta separacja jest niewymuszona, a wielokrotnie stanowi dobrowolny wybór muzułmanów żyjących we współczesnej Francji. Osobiście taki stan rzeczy budzi w niej sporo wątpliwości i poczucie zagrożenia w przypadku sporu, którego nie da się załagodzić, a którego stronami mogą stać się dwie, odmiennie społeczności (muzułmańskie i francuskie).

Nuklearny wymiar stosunków indyjsko-pakistańskich, to tytuł kolejnego już artykułu zawartego w książce *Konflikty współczesnego świata*, którego autorką jest Renata Włoch. Pod wpływem niedawnych wydarzeń związanych z pięcioma podziemnymi próbami nuklearnymi na Pustyni Pokhran przeprowadzonymi przez Indie i sześcioma przeprowadzonymi przez Pakistan, Autorka próbuje odpowie-

dzień na pytanie o bezpieczeństwo w regionie i konsekwencje nowej proliferacji broni nuklearnej. W zakończeniu wskazuje na błędne wnioski, jakie z zimnowojennej rywalizacji wyciągnęły Indie i Pakistan. U podłoża decyzji tych państw o rozbudowie potencjału nuklearnego leżało dążenie do zapewnienia sobie bezpieczeństwa. Tymczasem – twierdzi Włoch – w warunkach zdepolaryzowanego świata, w kontekście zupełnie różnym od zimnowojennego, w sytuacji „gorącego” konfliktu uwidoczniły się wszystkie potencjalne niebezpieczeństwa związane ze stosowaniem strategii odstraszenia. Autorka wyraża także swoje obawy, które wynikają z tego nowego wyścigu zbrojeń, który – jej zdaniem – może doprowadzić do destabilizacji całego regionu, od zawsze będącego zarzewiem licznych konfliktów.

Rozdział piąty (autorstwa Anny Niwczyk) omawianej tu analizy dotyczy konfliktów w Indonezji. Jest to nie tylko przegląd toczących się tam wojen, ale także próba odpowiedzi na pytanie o możliwość wystąpienia kolejnych krwawych działań separatystycznych w tym zakątku globu.

Kolejne dwa rozdziały: Tomasz Kośmider, *Miejsce i rola Kosowa w konflikcie bałkańskim* oraz Grzegorz Płachciak, *Znaczenie militarne Kosowa na przykładzie operacji NATO w 1999 roku*, dotyczą problematyki Kosowa w kontekście konfliktu bałkańskiego i znaczenia polityczno-militarnego tego regionu, jak i operacji Sojuszu Północnoatlantyckiego w tej części Europy. Temat ten dla autorów opracowań jest szczególnie ważny z racji nadal tłącego się konfliktu, który w każdej chwili może na nowo wzniecić pożar, jaki trawił region bałkański przez blisko dziesięć lat.

Problem bałkański pojawił się także w artykule Dariusza Wybranowskiego dotyczącym udziału bojowników muzułmańskich w wojnie w Bośni i Hercegowinie. Autor nie tylko przedstawił szlak bojowy tych nietypowych „psów wojny”, ale wskazuje także na ich powojenne losy i wpływ, jaki ci najemnicy mieli na islamizację Bośni i wzrost zagrożenia terrorystycznego nie tylko w rejonie Bałkanów, ale całej Europy. Wskazuje, że niewielka grupa ludzi o bardzo wykrystalizowanych i skrajnych poglądach jest w stanie narzucić swój sposób widzenia świata większości.

Rozdziały od dziewiątego do dwunastego (Piotr Prokop, *Konflikt w Czeczenii. I wojna czeczeńska*; Jakub Lemm, *Okres quasi-niepodległości w Czeczenii w latach 1996–1999*; Marcin Kaszek, *Druga wojna rosyjsko-czeczeńska 1999–2001*) poświęcone są problematyce czeczeńskiej. Ukazują one obraz Czeczenów jako bojowników o niepodległość swojego państwa, którzy nie ustają w walce o swój kraj od przeszło stu czterdziestu trzech lat. W szczególności autorzy opracowań poświęconych tej tematyce zwracają uwagę na walki toczone w czasach radzieckiej dominacji nad tym terenem, quasi-niepodległości Czeczenii w latach 1996–1999 oraz drugiej wojny czeczeńskiej toczącej się w okresie od 1999 do 2001 roku. Interesująca wydaje się także ostatnia z czynionych na ten temat analiz, w której Autorka próbuje odpowiedzieć na pytanie: Czy wojna w Czeczenii jest wojną o niepodległość, czy konfliktem o ropę?

Saudyjski kryzys – implikacje dla polityki Stanów Zjednoczonych, to kolejny z artykułów zawartych w pracy zredagowanej przez Grzegorza Ciechanowskiego i Jerzego Sielskiego, którego autorem jest Radosław Fiedler. Praca ta jest próbą odpowiedzi na pytanie o kryzys, jaki trawi monarchię Saudów, polityczny i religijny radykalizm tego państwa, jego powiązania ze Stanami Zjednoczonymi i zagrożenie terrorystyczne, które wypływa z tego państwa i jest dla niego samego śmiertelnym niebezpieczeństwem. Istotna jest także konkluzja w zakończeniu analizy, a mianowicie przeświadczenie o potrzebie natychmiastowej reformy Arabii Saudyjskiej przy zachowaniu trwałego sojuszu z USA.

Cztery ostatnie rozdziały (Marlena Borowicz, Bartosz Nowakowski, *Konflikt zbrojny w Iraku w latach 2003–2005. Polskie zaangażowanie – strategiczna kalkulacja czy polityczny błąd?*; Andrzej Aksamitowski, *Bitwa o Falludżę (8–30 listopada 2004)*; Magdalena Dębicka, *Kurdowie a wojna w Iraku*; Renata Podgórzńska, *Parlamentarne spory wokół udziału Polski w misji stabilizacyjnej w Iraku*) tematami oscylują wokół konfliktu w Zatoce Perskiej, związanego z działaniami zbrojnymi wojsk koalicji antyterrorystycznej w operacji „Iracka Wolność”. Szczególnej analizie poddano w nich kwestię polskiego zaangażowania w konflikt iracki w latach 2003–2005 oraz przeanalizowano przebieg walk o Falludżę, prowadzonych pomiędzy siłami amerykańskimi i sunnickimi bojownikami irackimi. Całość pracy Ciechanowskiego i Sielskiego zamykają rozważania na temat sporów toczących się w Sejmie RP wokół udziału Polski w misji stabilizacyjnej w Iraku oraz opis sytuacji Kurdów przed, w trakcie i po wojnie w Iraku.

Publikacja pt. *Konflikty współczesnego świata* stanowi bogaty zbiór tekstów, poświęconych aktualnym problemom, trapiącym całą społeczność międzynarodową. Powyższy zbiór artykułów jest także źródłem różnorodnych analiz, opisujących aktualne wydarzenia, które oddziałują na szeroko rozumiane społeczeństwo doby globalizacji. Książkę tę traktować można jako wartościową publikację adresowaną do pracowników naukowych, studentów, a także osób zainteresowanych problematyką międzynarodową i procesami społeczno-politycznymi współczesnego świata.

Praca ta jest godna uwagi jako rzetelne, poparte bogatą literaturą fachową kompendium wiedzy o najnowszych wydarzeniach politycznych, które dzieją się prawie na naszych oczach. Autorzy poszczególnych artykułów podejmują zagadnienia niejednoznaczne, bardzo często wywołujące sporo emocji i rozmaicie interpretowane. Mimo to w swych rozważaniach starają się zachować obiektywizm, co nie jest zadaniem łatwym. Dodatkowym walorem powyższej pracy jest fakt, iż zawiera ona treści, które nie doczekały się do tej pory wnikliwej analizy w innych opracowaniach. Teksty w niej umieszczone dotyczą konfliktów we współczesnym świecie, co siłą rzeczy powoduje dużą różnorodność tematyczną i rozpiętość geograficzną.

Podsumowując, stwierdzić należy, że książka ta posiada duże wartości poznawcze, jako profesjonalne, naukowe opracowanie, przydatne nie tylko przy

pisaniu rozmaitych prac i artykułów o podobnej treści, ale także jako dobre wprowadzenie do tematyki związanej z problemami nowego, postzimnowojennego ładu międzynarodowego. Publikację tę można więc określić nie tylko jako bardzo fachowe i specjalistyczne opracowanie politologiczne, ale także jako dobrą lekturę szczególnie dla tych którzy dopiero odnajdują się w tej materii, choć jej język może wydawać się czasami dość hermetyczny, szczególnie dla kogoś, kto nigdy wcześniej nie zetknął się z tego typu literaturą.

Łukasz Scheffs

Poznań